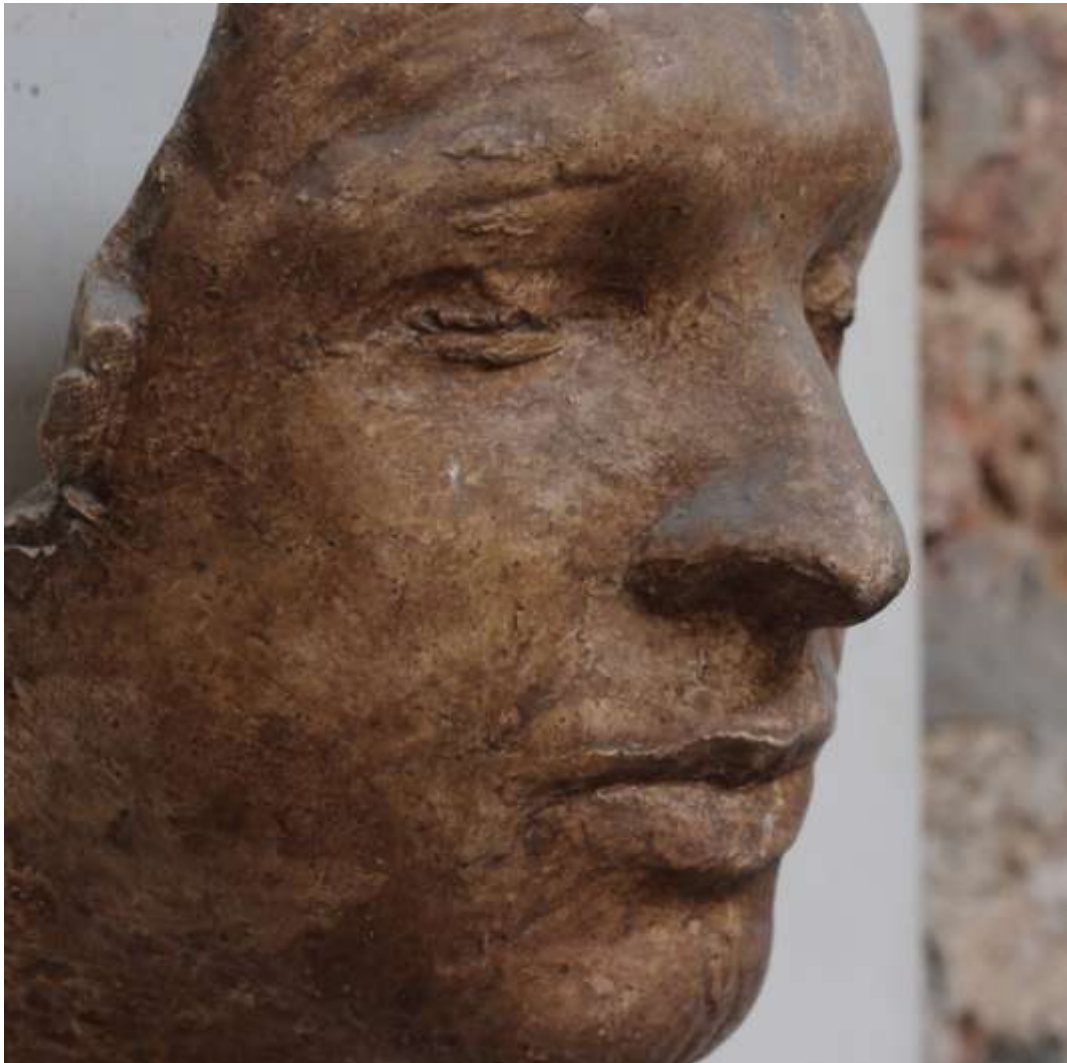

ZPRÁVY

SPOLEČNOSTI FRANTIŠKA BÍLKA

42
květen 2019

Obsah

Téma: Jan Palach	3
E. Dvořák: Janu Palachovi	5
Očitý svědek Palachovy oběti: rozhovor s Evou Červenou.....	8
P. Hlavatý: Protestkresby 68	16
M. Jindra: Bílkova stopa v Husově sboru v Rudné u Prahy	18
O. Horek: Unikátní dílo Františka Bílka ožilo nově v Chotovinách	24
P. Myslín: Doplnující komentář autora ke knize „František Bílek. Grafika“	25
F. a Y. Kožíškovi: Za Františkem Bílkem do Kolína	27
Drobné zprávy	29

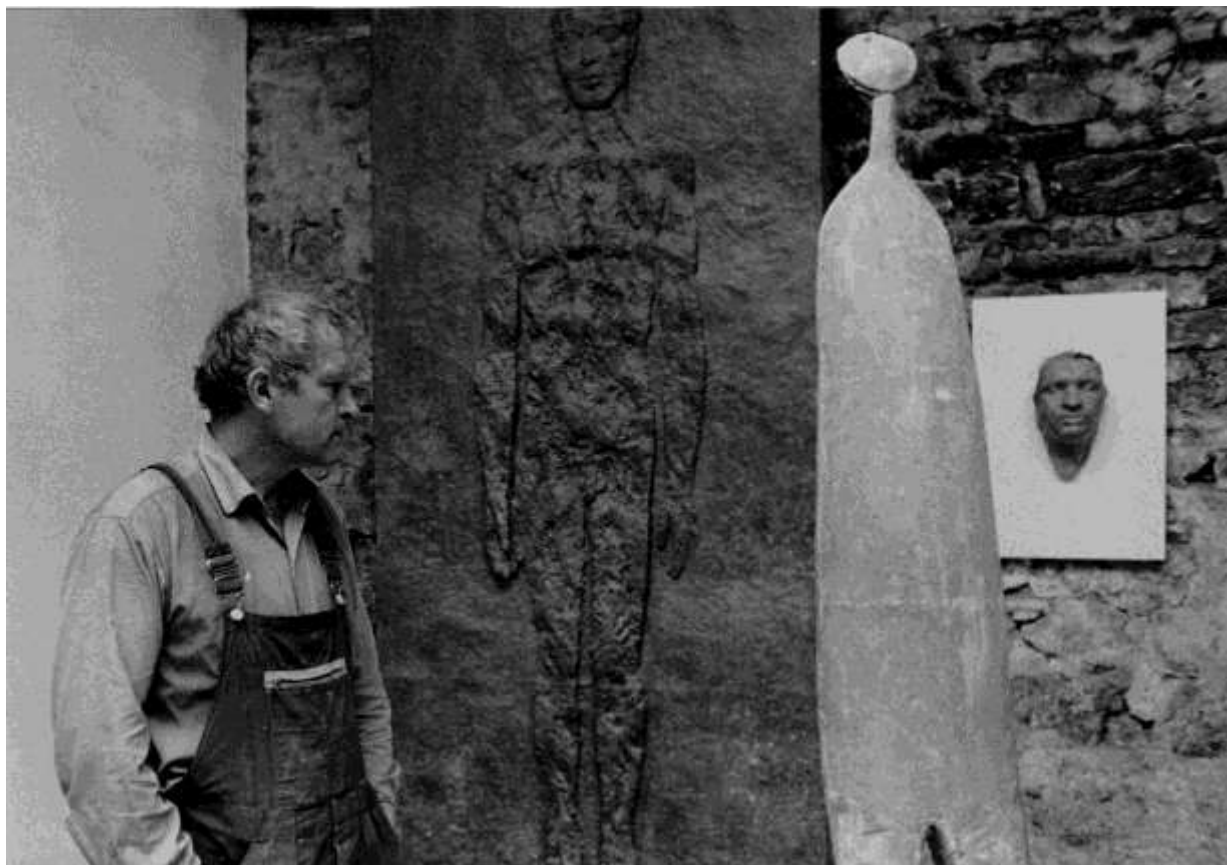
Emeritní farářka Církve československé husitské, paní Eva Červená s manželem Vladimírem; fotografie k rozhovoru na str. 7-15.

Obrázek na titulní straně: Posmrtná maska Jana Palacha od Olbrama Zoubka. Foto: Jiří Špaček.

Téma: Jan Palach

Toto číslo Zpráv je vůbec první, kdy se na obálce neobjevuje reprodukce nějakého Bílkova díla či jiný přímý bílkovský motiv. A převažujícím tématem čísla je osobnost Jana Palacha, se kterým se Bílek nikdy nesetkal a který s ním neměl ani nic zevně společného, protože se narodil až 7 let po Bílkově smrti. Jaký impuls nás k tomu vedl?

Když jsem před několika lety dělal rozhovory pro Zprávy se členy nebo příznivci SFB (Olbram Zoubek, Pavel Hlavatý, Jára Novotný), zaujalo mě, jak důležitou roli v jejich životě hrál Palachův čin, o jak zásadní, někdy až osudový impuls se jednalo. Jejich spontánní reakce jim v následujících letech notně zkomplikovala jejich profesní kariéry, P. Hlavatý musel za výstavu svých Protestkreseb dokonce na rok do vězení. Ale nikdy toho ani v nejmenším nelitovali.

Olbram Zoubek ve svém ateliéru v Salmovské ulici, 1976. Uprostřed náhrobní deska Jana Palacha a vpravo Palachova posmrtná maska. Foto: archiv Nadačního fondu Kmentová Zoubek.

Ve stejnou dobu jsme vydali knihu vzpomínek Bílkova švagra Viléma Nečase. Vzpomínky byly napsány krátce po Bílkově smrti (1941), ale autor

k nim po skončení války připsal ještě krátký dodatek:

„Přijíždím do Prahy po květnové revoluci roku 1945. Ulice jsou plné vlajících praporů. Svoboda! Jsme volní! Že jsi se nedočkal, Františku... Čtu ve tvářích lidí, snažím se číst, jako jsi z tváří lidí četl ty. Chtěl bych z nich v těchto chvílích svorného sjednocení vyčíst svědectví o duši davu, slib a přísahu, pohlédnout do příštího osudu tohoto národa. Čtu radost, ale cítím dobře, že v jejím jádru je i cosi hořkého, ta tvoje „léčivá hořkost“, radost, které předcházela bolest, radost smíšenou s žalem, radost plodnou, radost, jež zavazuje citem odpovědné povinnosti, radost, vykoupenou slzami a krví, radost, posvěcenou obětí.

U mnohých domů vidím u vchodu květiny a oznámení jména padlého bojovníka z barikád. Zastavuji se u nejbližšího z těchto narychlo improvizovaných, pomyslných hrobů, jež kolemjdoucím připomínají nejvyšší oběť života za vlast, za národ, za lid. A tady čtu na oznámení, jako citát z hrdinova díla, se vzrůstajícím pohnutím věty: „Vím, že za slunce v klidu a míru jest dochvilně platiti krvavou válečnou daň. Vím, že zahnědlý dukát chleba, vonící mírovou prací, je nekvašený chléb slov: Je třeba být dříve ukřižován, než vstaneš z mrtvých!“

Padlý hrdina z barikády, jenž napsal tato slova, byl jedenadvacetiletý hoch, student, abiturient reálného gymnázia, Dušan Havelka. Napsal tato jímavá slova netoliko za sebe, ale za všechny trýzněné, umučené a padlé hrdiny národního odporu a vítězné revoluce. Zamžily se mi oči. Březino, Bílku v takových srdcích žijete! Tohoto hochu byste milovali. Dík za tento dar světlych nadějí na úsvitu lepší budoucnosti!“

Když jsem četl tato slova, hned mě napadlo, jak by asi František Bílek miloval Jana Palacha, kdyby se dožil jeho oběti. Jakým dílem by ho asi oslavil! Strom, bleskem zasažený, který na věky hořel..., kterým oslavil jiného Jana, Mistra Jana. Nepochybuji, že to dílo by bylo velkolepé, snad největší, jaké by Bílek kdy udělal. Nebo by se alespoň přiblížilo se smrti vyrovnanému Kristu ze svatovítské katedrály.

A protože cítím, že my všichni jsme Janu Palachovi stále nesmírně dlužni, chtěl jsem ho u příležitosti 50. výročí jeho oběti alespoň tímto drobným počinem, poskládaným z příspěvků členů a příznivců SFB, připomenout a oslavit. Obálku zdobí posmrtná Palachova maska od Olbrama Zoubka, texty otevírá báseň, kterou Eduard Dvořák připsal Janu Palachovi již z pařížského exilu, následuje rozhovor s Evou Červenou, která v ten osudný den a hodinu stála na zastávce tramvaje u sochy sv. Václava a viděla Palachův čin od začátku až do konce. Dále přinášíme ukázky dvou protestkreseb Pavla Hlavatého a autorské fotografie z Palachova pohřbu od Járy Novotného.

Číslo je doplněno mapováním osudu dnes neznámého Bílkova díla vytvořeného pro Husův sbor v Rudné u Prahy od M. Jindry, aktualitou

O. Horka o vloni vysvěceném zvonu s Bílkovými motivy v Chotovinách a dalšími drobnými texty.

František Kožíšek

Eduard Dvořák: Janu Palachovi

I.

Zahrado luk a polí v podhradí vížek lesa
ježečku domova s podsadou jemné trávy
na bodlinách smrků dožrálo jablko slunce
zapadá naposled nad jedním jarem slávy

Zda jsem se neklamal úsměvem toho léta
když v neklidu
s udidlem divné žízně
slavil jsem dožínky
a jiný hospodář
odvážel ze stodol úrodu naší sklizně?

Byl jsem už rikšou
střežený v postrojích
stoupal jsem přetěžce
otrocký svému hladu
abych jak raněné zvíře na schodech schoulil se
s tichou modlitbou u Mekky Pražského Hradu

Hleděl jsem na ten chrám
na celek
na varhany
na flétny fiál
akordy svatého zdiva
v posvátném tichu plakal jsem s úsměvem šťastným

i ďábel chrličů se někde mlčky skrýval

V očích se stmívalo
bylo mi na omdlení
tak sladce do spánku
jako bych při svou vyhrál
když náhle pod víčka
vkroužili draví ptáci
a chrám Prahy stahují
do železných spirál

II.

Kdo v Číně odsouzen
byl k smrti šibenicí
byl vsazen do klece
s cihlami pod nohama
každý den vrstvu z nich
mu tiše odebrali
a smyčka na krku
se stahovala sama

Ke kleci hlídané
příbuzní přicházeli
mohli s ním hovořit
vybraná jídla dostal
dokud čas nepřišel
kdy natažený v křeči
zvrátil se ze špiček
a na patách už zůstal

III.

Naposled za světla
jsem spatřil hrdý Tábor
v požáru slunce
když rychle zapadalo
věž kostela jak přísaha tam stála

okolí města do lesů již tmavlo

přišly dny šedivé
a rozsudek se plnil
spoutali nevěstu
chlípná smrt po ní prahla –
Vyšlehly plameny
Pod svatým Václavem
ohněm a mrazem smrt si kosti smahla

plameny jak květní kalichy
tu dívku s láskou do náruče vzaly
ze Tvého těla
jež jsi nabídl
si živnou půdu pro svou sílu braly

dívka se navrací
je opět svobodná
zrozená ve Fénix
jako když z mrtvých vstane
Tvůj oheň svítí pro nás čistou nadějí
a nad Tvou duší
Světlo věčné plane

(psáno v exilu v Paříži roku 1969)

Očitý svědek Palachovy oběti

Rozhovor s Evou Červenou

Jako osmnáctiletá studentka bohosloví stála 16. ledna 1969 odpoledne na Václavském náměstí, čekala u sochy sv. Václava na tramvaj a dívala se směrem k muzeu. Postavu mladého muže viděla hned od okamžiku vzplanutí. Byla mezi těmi, kteří se ho snažili zastavit a uhasit. O tom, co v ní tato událost zanechala a jaké to bylo věnovat se jako žena farářské službě v období nesvobody i po ní, rozmlouvali s Mgr. Evou Červenou, emeritní farářkou Církve československé husitské (CČSH) a členkou Společnosti F. Bílka, František a Yveta Kožíškovi.

Byla jste farářkou, co vás přivedlo k tomuto povolání? A učinila jste to rozhodnutí jako mladá, když jste prvně uvažovala o svém budoucím povolání, nebo jste k němu musela životem dozrát?

Když jsem byla malá, tak jsme se s rodiči přestěhovali z východních Čech do Poděbrad, a myslím, že první impuls jsem pocítovala už tam. Tatínek působil v Radě starších místního sboru CČSH a velký vliv na mě měla tamní duchovenská rodina Benešových. Díky nim tam bylo společenství velmi srdečné a přátelské. Radost z tohoto obecnství, které znamenalo nejen radost z víry, ale i z dobrých vztahů mezi lidmi, mě vedla k tomuto rozhodnutí a k službě, kterou jsem cítila jako poslání.

Co tomu říkali vaši rodiče a okolí?

Tatínek byl na mé straně, ale maminka mi to dlouho vehementně rozmlouvala. Když poznala, že mě nezviklá, tak skoro až ve zlosti řekla: „Tak se tam přihlaš, stejně tě tam nevezmou...“ Jakmile jsem na škole řekla, že chci jít studovat teologii, byl z toho velký poprask. Ředitel školy mně měl dát vyjádření školy ke studiu, tak tam napsal: „Studium na vysoké škole se nedoporučuje, protože je nábožensky založena.“ Dodnes nevím, zda byl tak chytrý, nebo mu to nedošlo. On mi je tedy formálně sice nedal, ale to odůvodnění pak na fakultě vzali jako to nejlepší možné a přijali mě. To bylo v roce 1967.

Kdy jste vstoupila do kněžské (farářské) služby a kde? A kde jste všude působila?

Nás, tím chci říci mě i mého muže¹ (byli jsme spolužáci z ročníku a brali jsme se ještě na fakultě), vysvětil na kněze bratr biskup Jaroslav Fialka v Plzni 1. července 1973. Mě vlastně plzeňská diecéze „vyvdala“ z pražské diecéze. A dostali jsme se do Mladotic, kde byla má první náboženská obec – mé první

¹ Mgr. Vladimír Červený, rovněž člen a dříve dlouholetý hospodář Společnosti F. Bílka.

působíště; manžel měl na starosti sousední Kralovice, kam jsme se po roce přestěhovali.

Po třinácti letech mě přeložili do Mirovic u Písku. Manžel se mezitím requalifikoval jako archivář. Církev ho pak zaměstnala na ústředí ČČSH v Praze, kam každé pondělí ráno odjel a v pátek odpoledne se vrátil, takže každodenní starost o rodinu, naše tři děti, byla víceméně na mně. Třetí a poslední místo mého působení byl Tábor a okolí, kde jsem sloužila téměř čtvrt století.

Které místo působení bylo pro vás nejhezčí a které naopak nejtěžší?

Na všech třech místech, kde jsem byla, se okolo mě vytvořilo jádro hezkých lidí, se kterými se dalo leccos podnikat. Ale nejvíce asi vzpomínám na husitský Tábor – a nejen proto, že jsem tam a v okolí strávila tolik let.

Jak těžké bylo být farářem v období komunistického režimu? Měla jste nějaké problémy s církevními tajemníky?

Lehké a hlavně příjemné to nebylo. Věděli jsme, že máme odposlouchávaný telefon. Tajemníků jsme zažili celou řadu a jejich chování bylo dost nevyzpytatelné, snad bych řekla, že někdy i nesmyslné.

Pohřeb Jana Palacha. Foto: Jára Novotný.

Třeba v Mladoticích jsme byli nuceni opravit zchátralý sbor, kterému se začala odtrhávat čelní stěna. Bratr biskup nám sehnal na opravu peníze i státní souhlas, ale museli jsme si to udělat v podstatě svépomocí. To ale nebylo vhod mladotickým stranickým funkcionářům, takže nám dělali naschvály. Když se jim nepodařilo stavbu zastavit přes církevního tajemníka, tak v den, kdy jsme už celý opravený sbor měli nahazovat brizolitem, náhle netekla v celé obci voda. Úmyslně a svévolně ji zavřeli ti, kteří už předtím varovali všechny zedníky v okolí, že jestli nám půjdou pomáhat, budou mít v práci potíže. Nakonec jsme sehnali v Kralovicích zedníka – cikána, který se nebál a všechny dokončovací práce nám udělal. Byl neuvěřitelně zručný a pracovitý a pozorovat ho, jak nahazuje lopatou vnitřní perlitové omítky, to byl zednický koncert. Tak krásné a rovné stěny jsem od té doby neviděla.

Nebo když po mně chtěli, abych na lidi donášela, že prý to je moje povinnost, protože jsem podepsala věrnost státu. Šla jsem se poradit s jedním bratrem farářem, co mám dělat. Řekl mi, ať po nich chci všechny instrukce písemně. Tak jsem estébákům řekla, že když je to moje povinnost, že to tedy budu dělat, ale ať mi napíší, že to je moje povinnost a co přesně chtějí o těch lidech vědět. To se ošívali a nakonec mi dali pokoj. Ale kontrolovat mě na bohoslužby, na moje kázání, „tajní“ občas chodili. Tak jsem jim nakonec při kázání nabídla, že si to nemusí pracně psát, že jim dám svou přípravu odnést přímo.

Jak je pro farářku obtížné skloubit pastorační povinnosti s péčí o rodinu? Jsou na tom lépe svobodné farářky - nebo ne?

Farářka a péče o rodinu? To je práce, která se dohání hlavně po nocích, co vám mám povídat. Ale když je v Bibli napsáno, že člověk je teprve v páru pravým člověkem, tvořitelem, podílí se na výchově dětí... Tak je určitě lepší, když se farář nebo farářka ožení či vdá. Vždyť jestli mají radit jiným lidem, a to i ve věcech osobního života, tak je jistě dobře, když mají svou osobní zkušenost.

Jak se v místech vašeho působení pěstovala ekumena, tedy spolupráce s ostatními církvemi nebo duchovními společenstvími? Jak faráři/kněží z církví, kde kněžské svěcení žen nemají, nahlíželi na ženu – farářku?

V Mladoticích byl mimo mě také katolický farář, P. Bouška, se kterým jsem vycházela velmi dobře. Abychom nepřišli u místních do zbytečných řečí, tak jsme se dohodli, že se budeme scházet pouze před kostelem, všem na očích. My jsme tehdy neměli auto, ale museli jsme s manželem konat bohoslužby celkem na 17 místech v okolí (v neděli jsem sloužila až pět bohoslužeb; to při té poslední už cítíte vyčerpání) – a bez auta se to nedalo zvládnout. Tak jsme

se nechali zapsat do pořadníku na trabanta kombi za 42 tisíc Kčs. Církev nám slíbila, že nám na něj dá peníze, protože my bychom na něj neměli. Ale když už jsme měli auto zaplatit, ústředí nám oznámilo, že peníze na auto nemá a že si máme někde vypůjčit. Ale půjčte si někde, když máte plat 602 korun měsíčně. Tak jsme z toho byli zcela bezradní. A tehdy potkám na návsi pana faráře Boušku; jel na kole, zdraví mě a povídá: „Vy jste nějaká smutná, paní farářko, co se vám stalo?“ Tak mu to celé vykládám, že jsme se už poptávali u řady našich věřících, ale nikdo nám nemůže půjčit, a že nevíme, jak to vyřešit. A on na to: „Budeme prosit na modlitbách a Pán Bůh nám určitě pomůže.“ Druhý den ráno zvoní telefon, volá Bouška a říká: „Víte, já jsem si uvědomil, že ty peníze mám ušetřené na pohřeb a že je vlastně nepotřebuji. Tak vám je rád půjčím.“ A za chvíli byl u nás a přivezl peníze, nechtěl na ně ani žádný úpis, že nám věří. Podotkl, že kdyby se s ním něco stalo, ať pak dáme ty peníze jeho hospodyně. Peníze jsme mu postupně splatili a auto nám prokázalo služby k nezaplacení. Nebýt jeho, ani jsme si ten kostel neopravili. Když pak P. Bouška zemřel, byla jsem na jeho pohřbu mezi skoro padesáti kněžími v kněžišti kostela ve Strážišti jediná žena v taláru s kyticí v ruce. Co pro nás všecko udělal, však nikdo dodnes neví.

Na mém novém místě – Mirovicích místní katolický farář zemřel a pak už tam kněží jen dojížděli odjinud; sice jsme o sobě věděli, ale ekumenicky nijak nepracovali. To se změnilo zase až v Táboře. Když jsem tam přišla, fungovala tam spolupráce jen s evangelickým farářem Ondřejem Soběslavským. Navrhla jsem, že přizveme ke spolupráci i katolického faráře, ale Ondřej namítal: „Tam ani nechodte, to nemá cenu, ten s námi nikdy nic nepodnikal.“ Řekla jsem, že se mu půjdu tedy aspoň představit, abychom o sobě věděli. Tak jsem na katolickou faru zašla a padli jsme si s panem farářem Vladimírem Vyhlídkou do oka, takže on pak za půl roku u nás ve sboru, na výročí založení naší církve (8. ledna) ekumenicky kázal, poprvé v životě jeho i našeho Sboru božích bojovníků. Tak začala spolupráce i s katolíky a pak i českými bratry, starokatolíky a pravoslavnými. Dělali jsme v Táboře až 30 společných ekumenických akcí za rok, což bylo v kraji naprosté unikum. Já sama jsem v katolickém chrámu Proměnění Páně kázala snad padesátkrát. Když potom farář Vyhlídka z Tábora odcházel, protože byl jmenován kanovníkem na Vyšehradě, nejen že se přišel se mnou velmi pěkně rozloučit, ale když slavil své jubileum, pozval mě na Vyšehrad. V dopise mi napsal, že se na naši společnou ekumenu nedá zapomenout a že je mi vděčný, že jsem ty tábořské duchovní „chlapce“ „polidštila“.

Já jsem měla v Táboře i velmi dobré vztahy se všemi představiteli města. Za těch 24 let jsem mluvila na nespočetných akcích pořádaných městem. Když jsem pak z Tábora odcházela do důchodu, tak mi v roce 2015 předali oficiální „Cenu města Tábora“. Ta se uděluje při zářijových „Táborských setkáních“ vybranému zasloužilému občanu. Jsem jejím 33. držitelem.

Jaký byl a je Vás vztah k Františku Bílkovi? Kde jste se s jeho dílem setkala poprvé? Neznala jste osobně jeho dceru?

Ne, já jsem se s ní nikdy nesetkala. Já sama jsem se s Bílkovým dílem poprvé seznámila v Budějovicích, kde jsem byla v roce 1972 na praxi a kde je sbor vyzdoben mnoha Bílkovými díly. Ale pořádně jsem jeho dílo poznala až po příchodu do Tábora, když jsem přišla do prostředí (tím myslím i Chýnov), kde jsou jeho díla na řadě míst. Lidi se někdy pletou, protože si myslí, že máme v táborském sboru Bílkovy sochy, ale to nejsou Bílkova díla, ale Duškova. Jan Vítězslav Dušek (1891-1966) byl rodák z Makova u Jistebnice.

Jeho syn Václav byl také sochař a mimo jiné renovoval táborský pomník M. Jana Husa od Bílka. Byla to bohužel jeho poslední práce. Potkala jsem ho pár dní před jeho nečekanou smrtí. Finišoval s opravami, aby se vše stihlo do Husova výročí. Stěžoval si však, že už je z toho unaven, že už se těší, až si zase odpočine při práci v ateliéru. 5. července byla slavnost u pomníku a všichni se divili, že tam restaurátor Dušek není přítomen. Myslili jsme si všichni, že asi někam odcestoval. Až za tři dny ho pak našli v ateliéru mrtvého... Nebylo mu ani 60 let.

Jak jako farářka vnímáte Bílkovo prohlášení (např. v korespondenci s katolickým knězem Sigismundem Bouškou), že on je vlastně také kněz, který svou uměleckou tvůrčí prací slouží bohoslužbu? Bouška ta slova považoval za nepřijatelnou herezi.

Já v tomto Bílkovi věřím, že to tak upřímně cítil, a vůbec se nedivím, protože z jeho soch ta hloubka duchovna na člověka velmi intenzivně působí. Já bych ta slova za herezi nepovažovala. Vždyť podíváte-li se důkladně na jeho zmrtvýchvstalého Krista ve svatovítské katedrále, tu úžasnou plastiku, kterou chtěli jeden čas odstranit, jasně vidíte, že zde nehnije tělo na kříži, ale Kristus je nad tím, nad smrtí. Nezapomenutelné je i ono zvláštní duchovno, které prosvítá z každé lidské osoby, kterou Bílek zpodobnil. Z každého Bílkova díla vlastně cítíte, že to je jeho osobitý druh modlitby, každé dílo je jeho zvláštní modlitbou a je unikátní.

Před časem jsme ve Zprávách otiskli několik vašich básní z vlastnoručně vydané sbírky „Jiskření mysli“. Kdy jste začala psát poezii a máte takových sbírek více?

Začala jsem psát poezii okolo roku 2000, přesněji ty básně vznikly v letech 2002-2008, a k mým šedesátinám (2011) mi to manžel „vytiskl“, namnožil a svázal, takže z toho vznikla malá knížečka, kterou jsem rozdávala přátelům. Náklad byl 300 ks a zbyl mi jediný.

Důvodem pro psaní byly těžké životní chvíle, protože v roce 2002 moje maminka přestala chodit a postupně i vidět a já se musela o ni postarat. Takže to psaní bylo takové moje útočiště, na chvíli myslet na něco jiného

a tvořit pro radost, vzývat Boha a děkovat mu.

Pohřeb Jana Palacha. Foto: Jára Novotný.

A nyní k tomu hlavnímu, proč s vámi přinášíme rozhovor právě v tomto čísle Zpráv. Před dvěma lety jste se nám zmínila, že jste 16. ledna 1969 stála na zastávce tramvaje na Václavském náměstí u muzea a byla očitým svědkem činu Jana Palacha. Bylo vidět, že ani po půl století se vám o tom nehovoří lehce. Můžete, prosím, na tuto událost nyní znovu vzpomenout?

Ano, nemluví se o tom lehce. Když se dívám nyní za vás na ty plameny v kamnech, tak mám před očima Janovu postavu, od kterého skutečně plameny šlehaly dva nebo tři metry daleko, jak běžel. Já jsem jela na duchovní péči do Nuslí a čekala jsme na zastávce u sochy sv. Václava, abych přestoupila na jinou tramvaj. Dívala jsem se směrem k Muzeu, kde stála taková větší modrá dodávka, snad poštácké auto, u kterého byli tři mladí muži; jeden z nich Palach a bavili se spolu. Pak snad auto se dvěma muži odjelo a za moment ten třetí muž vzplál.

Nebylo vidět, že by někdo na něj něco nalil, musel to udělat sám. Když začal hořet, tak stál úplně nahoře nad fontánou před vchodem do muzea. Začal utíkat po schodech dolů, ruce měl nad hlavou a něco křičel, ale nikdo mu nerozuměl. My, co jsme ho viděli, jsme vůbec netušili, co se děje, ale utíkali jsme všichni k němu, abychom mu pomohli. Ale on, pravděpodobně

stravován hroznou bolestí, kličkoval a nechtěl se dát od lidí chytit. Nebo možná tušil, že když se ho dotkneme, budeme hořet také, protože od něj skutečně šlehaly plameny, jako když otevřete kamna a plamen dostane velkou dávku kyslíku. Vtom jela shora od Vinohrad tramvaj jednička a její řidič byl velmi duchapřítomný. Nejenže prudce zastavil, aby ho nepřejel, ale vyběhl ven z tramvaje a sundal svůj šedý zimník, hubertus, a hodil ho na Palacha; někdo mu pak konečně podtrhl nohy a tak jsme ho váleli, abychom ho uhasili.

Lidé volali, ať jde někdo zavolat záchranku, která tam byla snad do dvou minut. Naložila ho a odvezla. A my jsme tam bezradně postávali, protože jsme vůbec nevěděli, proč a jak se to stalo. Vždyť to byl mladý člověk. Já jsem nezažila ani válku, ani koncentrák, ale kdykoli jsem od té doby šla po Václaváku, tak jsem nejen pokaždé viděla ten obraz automaticky znovu před očima, ale vybavil se mi i ten typický pach spálené kůže a masa, na který vzpomínali lidé z koncentráku. Proto tam dodnes tak nerada chodím.

Když jsem dojela pak do Nuslí a říkala to ostatním, nechtěli mi vůbec věřit, že by se upálil člověk. Ptali se mě, jestli se mi to nezdálo... Až večer nebo další den jsme se dozvěděli, kdo to byl a proč to udělal. Zúčastnili jsme se také tryzny na Václavském náměstí, kde byla u fontány pod Národním muzeem vystavena posmrtná maska Jana Palacha a kam se průvodem přišla poklonit snad celá univerzita a všechny ostatní pražské vysoké školy.

Tím, že jste byla očitým svědkem, měla jste potřebu reagovat, jednat trochu jinak než ostatní lidé?

Nevím, já se hned ten večer za něj intenzivně modlila, protože jsem věděla, že jeho stav je těžko slučitelný se životem, že má blíže ke smrti než k životu. Bible na jednu stranu říká, že člověk nemá právo si vzít život, protože ten záleží na Pánubohu. Tak jsem prosila o odpuštění pro něj, i pro nás, kteří jsme toho byli svědkem, ale nemohli jsme mu nijak pomoci, protože on byl v tu chvíli skutečně hořící pochodní.

Ale už za několik let si na ten jeho čin mnoho lidí ani nevzpomnělo. Jistě také proto, že se o něm nemohlo veřejně mluvit, nemohlo se volně chodit k jeho hrobu. Člověk viděl, jak se komunisté té pravdy hrozně báli, jak vlastně vůbec nežili šťastně a svobodně, ale v určitém strachu z pravdy. V čem byl ten jeho čin podle mě velmi důležitý, bylo, že pomohl lidem rozeznávat dobro od zla. K tomu činu musel mít velkou sílu a duchovní hloubku života, aby toho byl schopen.

Později jako farářka, připomínala jste tuto událost svým věřícím?

Jistě, každý rok na Palachovo výročí jsme se za něj společně modlili. Prosila jsem nejen za něho, aby mu Pánbůh odpustil, že si vzal život, ale prosila jsem i za nás za všechny, že jsme v takovém srabu, ze kterého se neumíme dostat. Tím nemyslím jen církev, ale celou společnost, ve které je

plno špatných mezilidských vztahů. Skoro nikdo na sebe nechce vzít pokoru a odpovědnost, to je něco, co se „nenosí“.

Víte, neměli bychom na Jana Palacha nikdy zapomenout. Člověk, který v sobě nalezne sílu k takovému činu, který ví, že ztratí život, ale vidí v té oběti smysl – a on nebyl žádný hlupák, který by nedomýšlel své činy – protože věřil, že svým činem lidi vyburcuje a pomůže jim... Možná pochyboval, možná měl i strach, ale věřil, že je to potřeba a dal to najevo. To by dokázal jen málokdo. A na takovou oběť, která je nejen za mě, ale i za druhé a za národ, se zapomínat nemá!

A že se dnes objevují hlasy, které jeho čin zpochybňují? To jsou hlasy lidí, kteří by v sobě nikdy odvahu k něčemu podobnému nenašli a tím zpochybňováním se snaží tu svou zbabělost omlouvat a zastírat.

Pohřeb Jana Palacha. Foto: Jára Novotný.

Na závěr bychom vám chtěli poděkovat nejen za rozhovor, ale i za vaši osobní angažovanost ve Společnosti Františka Bílka, kde jste se ihned poté, co jste do Společnosti vstoupila, ujala zodpovědné funkce revizora.

Ano, i tuto úlohu jsem mimo jiné naplňovala za posledních třicet let v Diecezní radě plzeňské diecéze. Takže toto Vám zatím mohu slíbit, pokud síly postačí. Všechny Vás pozdravuji a vyprošuji všem Boží požehnání. Požehnaný letošní rok a všechny další!

Kalich

Eva Červená

Znak našich předků

Opravdovost jejich víry
zahanbuje
naši malověrnost,
liknavost a vše, co děláme
jen na oko.

Však kdyby
jejich plamen nehořel
obětí a bolestí
zkrvavené tváře
Krista Krále,

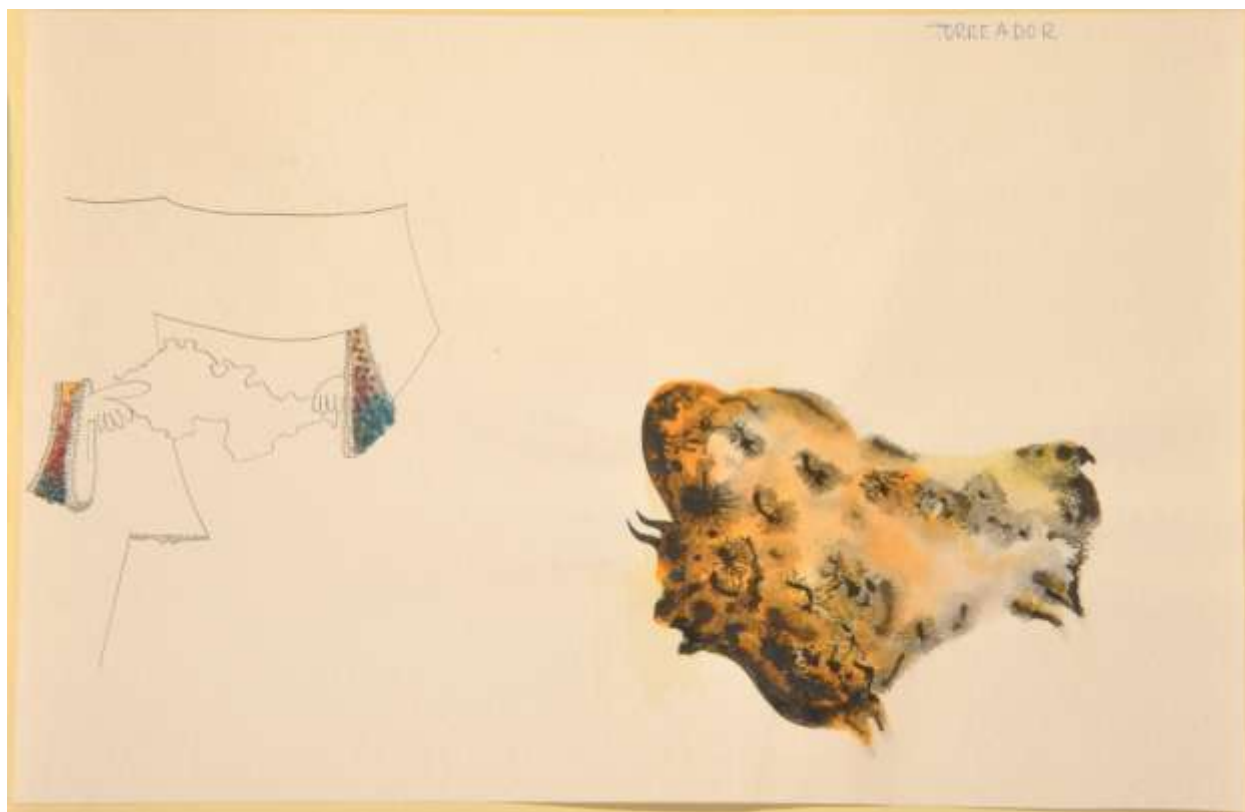
už dávno bychom zahynuli
jako jednotlivci,
jako národ
i jako církev.

Pavel Hlavatý: PROTESTKRESBY 68

Během smuteční trizny za Jana Palacha se skupina mladých lidí v Havířově rozhodla uspořádat nějakou protestní akci. Jeden z nich, výtvarník Pavel Hlavatý, prohlásil, že všichni musí něco udělat, jinak „budeme vinni zapomínáním“, načež namaloval téměř stovku satirických kreseb kritizujících srpnovou okupaci Československa. Výstava PROTESTKRESBY 68 (68 velkých kreseb A2 a asi 30 malých) byla za mimořádného zájmu veřejnosti otevřena první jarní den 1969 v havířovském kulturním domě Petra Bezruče, ale po třech týdnech byla

násilně ukončena policií a její autor za kontrarevoluční činnost odsouzen na rok do vězení nepodmíněně (více v rozhovoru s P. Hlavatým ve Zprávách SFB č. 34). Zde přinášíme ukázky dvou kreseb: Československý toreador a Kontrarevolucionáře poznám.

Text nad tankem: Neumím ani česky ani španělsky, ale kontrarevolucionáře poznám na 22 kilometrů!

Bílková stopa v Husově sboru v Rudné u Prahy (Hořelici)

Nově vzniklá Církev československá (husitská) – CČS(H)¹ měla v prvních letech svého působení značné obtíže s nedostatkem bohoslužebných míst. Nejinak tomu bylo i v Hořelici (dnešní Rudná u Prahy).² Z církevních představitelů jako první do Hořelice 18. února 1922 zavítal Emil Dlouhý-Pokorný, který zde za velkého zájmu obyvatelstva pronesl přednášku na téma *Náš národ a Církev československá*. Prozatímní rada starších, pod vedením obchodníka Josefa Zavázala, usilovně hledala místo, kde by se mohly konat bohoslužby. Provizorním řešením se na krátkou dobu stala obecní kaplička v Drahelčicích, kde 6. května 1923 sloužil vůbec první československé bohoslužby kladenský farář Václav Liška; později hořeličtí konali své bohoslužby v pronajaté hasičské kolně v Dušníkách. Rychle početně rostoucí obec však usilovala o vybudování vlastního bohoslužebného prostoru.

K památnému 11. listopadu 1923, kdy byl Husův sbor v Hořelici slavnostně otevřen, směřovala náboženská obec s nesmírnou obětavostí a láskou mnohých věřících. Rolník Antonín Blažek zdarma věnoval rozsáhlý pozemek na lukrativním místě u státní silnice z Prahy do Berouna a kámen z vlastního lomu. František Chott z Dušníků bezúročně půjčil do začátků na stavbu 5000 Kč, a přidávali se i další dárci z řad věřících. Rolníci a majitelé koní Matěj Kotouč, Josef Žížka, Antonín Blažek a František Chott bezplatně poskytli povozy na dopravu stavebního materiálu. Dalších sto povozů pro stavbu sboru zajistil rada Nepomucký z Jenče. Již koncem května 1923 tak mohla být zvolena stavební komise.

V srpnu 1923 započaly samotné stavební práce, které však již nesměřovaly k původní myšlence, postavit pro věřící pouze kapličku. Za podpory pozdějšího prvního patriarchy CČS(H) ThDr. Karla Farského bylo rozhodnuto, že pro potřeby vzrůstajícího počtu příslušníků náboženské obce v Hořelici a přilehlém okolí bude vybudován prostorný sbor. Dne 2. září 1923 se konala slavnost položení základního kamene. První poklep provedl Karel Farský se slovy: *Drž a vydrž!* Do základního kamene byla vložena pamětní listina obsahující informace o založení náboženské obce i složení první rady starších. Karel Farský se s celým shromážděním rozloučil slovy: *Prosím, aby*

¹ *Charakteristika „husitská“ byla k názvu církve připojena po dlouhé teologické diskusi na VI. řádném sněmu v roce 1971.*

² *Rudná u Prahy vznikla 1. ledna 1951 sloučením dvou obcí – Dušníky a Hořelice.*

všichni přiložili ruce k dílu a pracovali k rozkvětu naší národní Církve československé. Váš Husův dům, první v celé naší republice, nesmí zůstat jediným stánkem naší nové církve, máme jich ještě mnoho zapotřebí.³ Jak napovídají Farského slova, hořelický Husův sbor byl vůbec první novostavbou CČS(H). Za těžko uvěřitelné dva měsíce byla stavba sboru dokončena a 11. listopadu 1923 se mohlo uskutečnit slavnostní otevření. Průvod vycházející od restaurace Na Staré čítal na dva tisíce osob, z Kladna musel být dokonce vypraven zvláštní vlak.

Architektonickou ideu Husovu sboru bezplatně vtělili inženýři Tomáš Šašek a Ladislav Bártl,⁴ kteří konečné plány upravili podle připomínek Karla Farského.⁵ A nejen touto skutečností je Husův sbor ojedinělý. Svým průčelím odkazuje k antickým chrámovým vzorům, několika detaily u sloupů portiku přiznává kubistickou inspiraci.⁶ Celkovou koncepcí ho však můžeme zařadit do stylu tzv. geometrické moderny. Dřevěný strop s geometrickým dekorem v interiéru doplňuje i dřevěný kůr s vyřezávaným zábradlím. K jednoduší

³ *Archiv náboženské obce CČSH Rudná u Prahy (dále jen ACČSH Rudná), Kronika náboženské obce, 1923, s. 10.*

⁴ *Firma pražského stavitele Ing. Tomáše Šaška se z iniciativy K. Farského v následujícím roce podílela na návrhu Husova sboru v Českých Budějovicích, který byl slavnostně otevřen 28. září 1924. Obě stavby tudíž vykazují obdobná architektonická řešení například u střechy a oken. Interiér českobudějovického sboru vytvořil František Bílek, který byl při otevření chrámu také přítomen. Tvůrce pro sbor navrhl stůl Páně s reliéfem večeře Páně, svícnem a nápisem na desce stolu Život člověka je trpký kalich času – Otče, přenes tento kalich ode mne. Prostor presbytáře dotváří Bílkova kazatelna s motivy kříže, kotvy a srdce, které věřícím symbolizují víru, naději a lásku, a čtyři pískovcové desky s biblickými citáty. Interiér kostela zdobí rovněž Bílkův Krucifix a sochy jihočeských velikánů Husa (Strom bleskem zasažený) a Chelčického (Petr Chelčický proti řádům a úředníkům s brkem a knihou knih). Celou koncepci dotváří dva unikátní barevné obrazy – Obětování v chrámu (Matka radostná) a Snětí z kříže (Matka bolestná), o nichž se Jakub Deml ve své knize Sestrám vyjádřil: Kterákoliv katedrála světa může právem závidět československému kostelu v Českých Budějovicích dílo tak umělecky zralé, sokolsky silné a lidsky pravdivé.*

⁵ *Z původního projektu byla například odstraněna věž, která se Farskému s odkazem na podobnost s římskokatolickými chrámy nezamlouvala.*

⁶ *WENZLOVÁ, Amáta M.: Sakrální architektura Církve československé husitské – vývoj a utváření v počátečním období (1920–1950). In: BUGEL, Walerian (ed.): Liturgická a eklesiální pluralita na území Československa v první polovině 20. století. Olomouc 2011, s. 163–164.*

stavbě obdélníkového půdorysu s hlavním průčelím orientovaným na hlavní ulici byla v roce 1929 přistavěna budova fary. Fasády obou budov byly zhotoveny z režného zdiva z vápenopískovcových cihel v kombinaci s architektonickými články opatřenými tvrdou světlou omítkou. Podezdívka je kamenná. Obě stavby obsahují architektonické doplňky odkazující k husitství: plastika s kalichem nad hlavním průčelím kostela s nápisem *Pravda vítězí*,⁷ motiv husitského kropáče ve spodní části hromosvodových tyčí, kalich jako omítkový reliéf na atice farní budovy. Opravdu neobyčejný komplex staveb, který byl v roce 2005 prohlášen kulturní památkou.

Návštěva prezidenta Masaryka v Husově sboru v Hořelici roku 1925.
Foto: archiv M. Jindry.

⁷ *Obdobný doplněk architekti použili při realizaci Husova sboru v Českých Budějovicích.*

Genius loci tohoto bohoslužebného prostoru mohla až do současnosti osobně pocítit celá řada významných osobností v čele s prvním československým prezidentem T. G. Masarykem. Ten do sboru zavítal 15. července 1925 v doprovodu ministerského předsedy Antonína Švehly při své cestě na krajinou výstavu v Berouně: *O půl čtvrté odpoledne volným tempem blížily se automobily družiny pana prezidenta. Minul prvý, který před vchodem do Husova domu zastavil, poté zastavil i druhý automobil, v němž seděl pan prezident s panem ministerským předsedou Švehlou. Sestra E. Rákosová přednáší prosbu dítek, aby pan prezident navštívil Husův dům v Hořelici, první sbor CČS v republice. Přání pan prezident vyhověl a blížil se s panem ministerským předsedou, provázen duchovním CČS V. Jílkem k vchodu do sadu Husova domu, kde pozdravil jej oficiálně za obec hořelickou tajemník Rudolf Junek. (...) Pan prezident odebral se krátce do Husova domu, kde vyslechl z úst tajemníka Rudolfa Junka tlumočená slova občanské úcty, oddanosti a lásky veškeré. Pan prezident vyhověl i prosbě a podepsal se do pamětní knihy. Pak se rozloučil a za volání slávy vstoupil do svého automobilu, aby pokračoval v jízdě.*⁸

Husův sbor v Hořelici (dnes Rudná u Prahy). Foto: archiv M. Jindry.

Čtenáře *Zpráv Společnosti Františka Bílka* však bude především zajímat avizovaná sochařova stopa v tomto sboru. Do Hořelice byl v roce

⁸ ACČSH Rudná, *Kronika náboženské obce*, 1925, s. 17–18.

1936 přeložen z jihočeských Katovic duchovní František Jaromír Bílek, syn sochaře Františka Bílka.⁹ Jak dokládá zápis ve farní kronice, v témže roce Hořelici navštívili oba jeho rodiče František a Berta Bílkovi. Právě v době Františkova farářování obohatila interiér hořelického sboru dvě otcova díla. Sochař do chrámu zapůjčil pokrývku na oltář s ornamentací a obraz Krista na kříži (v dubovém rámu o rozměrech 3x2 m), který měl ve svém majetku jeho syn František Jaromír.¹⁰ Ten se po svém odchodu z Hořelice pokoušel obraz neúspěšně prodat náboženské obci v Praze na Smíchově: *Přicházím k Tobě se snažnou prosbou, aby ses za mne laskavě přimluvil v radě starších náboženské obce CČS v Praze XVI. Jsem v osobním i písemném jednání s bratrem předsedou rady starších Karlem Jechoutem, kterému jsem nabídl pro smíchovský sbor CČS obraz svého otce „Krista na kříži“, který je v mém majetku.*¹¹

Bílkova díla ve sboru v Hořelici. Foto: archiv M. Jindry.

⁹ František Jaromír Bílek sloužil jako duchovní CČS(H) v letech 1928–1942. Do Hořelice byl v roce 1936 přeložen z jihočeských Katovic a působil zde do roku 1938. Více o jeho životě a církevní službě viz JINDRA, Martin: František Bílek a jeho rodina v Církvi československé. In: JINDRA, Martin – NYTROVÁ, Olga – HLASIVCOVÁ, Markéta – STRACHOTA, Václav (eds.): *Víra a umění Františka Bílka*. CČSH, Praha 2012, s. 35–76.

¹⁰ Františku Bílkovi je nepřesně přisuzováno též autorství štukového figurálního biblického reliéfu na boční fasádě sboru vedle vchodu do kolumbária.

¹¹ Ústřední archiv a muzeum CČSH, f. Korespondence dr. Josefa Farského, sign. A IV 18, inv. č. 88, dopis Františka Jaromíra Bílka adresovaný Josefu Farskému z 25. 2. 1937.

Vraťme se však k dílům samotným. Kristus na kříži je lemován pro Bílka typickými biblickými texty,¹² na patce kříže je autorova signatura s letopočtem 1931. Nad hlavou Ukřižovaného čteme nápisy: *Otče, odpusť jim, nevědí, co činí* (L 23,34), *Ženo, aj syn tvůj* (J 19,26) a *Aj matka tvá* (J 19,27). Nad pravou paží se nachází text: *Ještě dnes budeš se mnou v ráji* (L 23,43), nad levou paží: *Žízním* (J 19,28), pod pravou paží: *Proč jsi mne opustil* (Mk 15,34 či Mt 27,46) a pod levou paží: *Dokonáno jest* (J 19,30). Obraz jako celek nám svým pojetí představuje Krista, který je zároveň ukřižovaným a trpícím člověkem i vítězícím Božím Synem. Druhému dílu v podobě černého oltářního sukna centrálně dominuje motiv sepjatých rukou, jež drží přesýpací hodiny (přijde spravedlivé rozehřešení) s hvězdami (duchovním světlem, jehož zdrojem je oslavený Ježíš).¹³ Celou koncepci po obou stranách dotváří dvojice rozjímajících postav. Obě práce si z Hořelice po svém přeložení do Pacova František Jaromír Bílek odvezl. Přes dlouhodobé pátrání autora tohoto textu se žel dosud nepodařilo zjistit, kde se obraz Krista v současné době nachází.

Martin Jindra

Pozn. redakce: Nezvěstný Bílkův obraz se v květnu 2019 po 80 letech objevil na veřejnosti, když byl prodán na aukci v Praze. Do dalšího čísla se pokusíme zjistit podrobnosti.

¹² Obdobné evangelijní citáty ztvárněné „Bílkovým písmem“ dokreslují tvůrcův Krucifix v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha nebo Krucifix ve sboru knížete Václava v Praze na Novém Městě.

¹³ Tento motiv se například objevuje v jednom ztvárnění Bílkova bohoslužebného kalicha.

Unikátní dílo Františka Bílka ožilo nově v Chotovínách

Žádný TVŮRCE, jak lze nejlépe po způsobu Bílkově označit člověka, který tvoří duchovní umění, tedy dílo v plné odpovědnosti Bohu, netvoří pro sebe, nesleduje zisťný záměr. Čím vyšší má poznání Svatého, tím více se před ním rozšiřuje oblast těch, kteří budou jeho dílem – prací oslovování a posílání na cestu pravého života Božího.

Bílek sám pociťoval svůj úkol velice intenzivně, a proto také mohl vydávat svědectví o samotném vnuknutí Boha, který jej uschopňuje k práci, vede jeho ruku a bdí nad ním a jeho tvořením.

Po celý jeho život nevychladla touha zhostit se svého úkolu a dovést jej k nejvyšším metám, jež zřetelně nahlížel. Leč sám omezen svou lidskou přirozeností, prostředím, s nímž byl svázán, přece jen zprůchodnil značný kus cesty. „Vy jste světlo světa!“ zní z Evangelia. Ne nadarmo v Bílkových dílech zahlédneme živé jasné světlo, které proráží tmu širokého okolí. Není to jen Ježíš sám, ale též jeho svědci

a vyznavači. Tak i on, Bílek coby tvůrce, působil svým životem, prací ke Světlu. Oddán puzení shůry, směli z jeho rukou mezi jinými vyrůst Ukřižovaný, Slepci, Mojžíš, Hus nebo Komenský..., Budoucí dobyvatelé... Avšak jsou to jen střípky zahlédnutých velkolepých chrámů..., a přece pronikají do hlubin lidského nitra, aby nechali dospět novému duchovnímu životu, vedou po cestě Světla až k setkání se Vzkříšeným a s Tím, který jej poslal. Musíme vyznat, že u Bílka skutečně každá maličkost, třeba svícen, váza, obrázek nebo jen zdobení promlouvají. Jsou to oživující společníci, kteří nesou duchovní poselství a míří k Pravdě Života.

Proto zde s vděčností Bohu i lidem, chceme sdělit, že jeho dílo bylo nyní rozšířeno k užítku mnohých. Sice již ne přímo rukou umělcovou, jehož světlé památky si připomínáme, ale přec z jeho díla prozářeného oním Světlem.

Dne 9. září 2018 byl v Chotovinách zasvěcen Bohu pro službu lidem k víře, lásce a naději nový zvon. Zvon nese jména našich duchovních velikánů slov i činů – Jana Husa a Jana Žižky. V horní obrubě zvonu je nápis, citát Janova evangelia: „Každý, kdo je z pravdy, slyší můj hlas.“ Je tím vyjádřena touha, aby hlas zvonu byl zároveň hlasem Ježíšovým. Byl slyšen a vyslyšen v lidských srdcích. Neboť hlas zvonu je v předpokladu hlasem svolávajícím k Dobru, Pravdě a Kráse, pro něž člověk nachází zdroj v Bohu skrze Ježíše Krista.

Na plášti zvonu jsou reliéfy Jana Husa a Jana Žižky. Vyjadřují duchovní souznění v pojmu českého křesťanství, které je dějinně vlastní našemu národu. **Reliéfy byly zpracovány podle původních reliéfů od chýnovského sochaře Františka Bílka.** Jejich modelaci provedla paní Marie Valterová Boušková z Tábora. Zpracování originálních reliéfů o výšce cca 6 cm na reliéfy ploché o výšce cca 6 mm se zdařilo výborně.

Druhá strana pláště je vyzdobena původním znakem Církve československé – kalich s hostií a dvojité kříž. Pod znakem jsou jména dárců, kteří chtěli být na zvonu uvedeni a darovali nejméně 7777,- Kč.

Poděkování za toto požehnané dílo patří především Bohu, poté všem, kteří přispěli k jeho zdárnému dokončení.

Oldřich Horek, duchovní CČSH

Doplňující komentář autora ke knize „František Bílek. Grafika“

Po vydání knihy jsem byl od jednoho člena SFB požádán, zda bych mohl blíže vysvětlit, „co nejsou originální dřevoryty a litografie“, protože se zatím s tímto zařazením nasetkal. Tušil jsem podobný dotaz, protože z knihy po korekturách, bohužel, vypadly popisky právě v části „Co nejsou originální dřevoryty a litografie, ale bývají za ně vydávány“ (str. 68-69).

Tedy pro upřesnění: patří tam i nepravá ex libris, což je z mého pohledu nejméně důležité. Jako antikvář se po léta setkávám s reprodukcemi Bílkova díla, které je mylně označováno za originální grafiku. Například v monografii

F. Bílka z roku 2000 jsou na dvou místech (str. 206 – Svaté šlépěje člověka, str. 350 – Sup je posledním průvodcem člověka) uvedena jeho díla označená jako dřevoryt a měkký kryt, ačkoli jde o reprodukce. V obou případech jsou v majetku Národní galerie a na tento omyl jsem je upozornil.

Co nejsou originální grafiky? Např. některé Bílkovy portréty, návrhy na pomníky, nepravá exlibris a další, jmenované o odstavec níže. Jde většinou o reprodukce kresby vydávané za litografie, v jednom případě to je kresba vydávaná za dřevoryt, světlotisk kresby vydávaný za měkký kryt, zinkografie vydávaná za litografii, soubor reprodukcí vydávaný za dřevoryty. Litují, že to v knize takto dopadlo, protože tím dochází k podobným nejasnostem.

Proto je vhodné alespoň zde chybějící popisky těchto „neoriginálních“ prací uvést. Na str. 68, prostřední řádek (postupně zleva doprava): Portrét O. Březiny, reprodukce kresby, vydal Jakub Deml. Portrét B. Smetany, reprodukce kresby. Str. 68, spodní řádek: Z knih J. Rouska - nepravé ex libris, k dřevorytu přisázen text. Z knihovny M. D. Zelenky - nepravé ex libris, k dřevorytu přisázen text. Z desky Jeronýmovy, reprodukce kresby. Pomník Mládí, dvojlíst - leták, reprodukce kresby. Na str. 69, horní řádek (opět zleva doprava): Portrét J. Demla, reprodukce kresby z roku 1906, reprodukována J. Deml: Můj očištec, 1929. Deset dřevorytů F. Bílka - světlotiskové reprodukce cyklu České hlavy z let 1916/17 (vydal B. Kočí). Portrét A. Dvořáka, reprodukce kresby. Portrét F. X. Šaldy, reprodukce kresby, vydal Jakub Deml. Str. 69, prostřední řádek: Pod' za mnou - z knih V. J. Vícha, zinkografie. Pomník Komenskému, reprodukce kresby. Svaté šlépěje člověka, reprodukce kresby perem, vydal Jakub Deml (ve sbírce GHMP). Sup je posledním průvodcem člověka, světlotisková reprodukce kresby. Str. 69, spodní řádek: Jan z Kalicha, zinkografie (originál, kresba perem, je ve sbírce GHMP), ve své době masově distribuován do škol a na fary Církve československé. Plakát - provolání, reprodukce kresby. Spisy O. Březiny - Z knih Oldřicha Prášila, nepravé ex libris, k dřevorytu přisázen text.

V této kategorii je v závěru (str. 69, spodní řádek, reprodukce zcela vpravo) mylně uvedený originální dřevoryt Vidíme stopy Tvé.

S prodejem nepravých grafik se setkávám často, vesměs to je z neznalosti. Chtěl jsem v tom udělat pořádek. Kdokoli za mnou může přijít do antikvariátu (Valentinská 8, Praha 1), kde se pokusím vše vysvětlit osobně.

Pavel Myslín

Za Františkem Bílkem do Kolína

Nepočítáme-li loňskou cestu do Roztok do ateliéru Zdeňky Braunerové, uspořádala Společnost Františka Bílka opět po několika letech výlet po stopách děl F. Bílka. V sobotu 13. dubna 2019 jsme se v počtu asi 20 osob vypravili vlakem a auty (nejen z Prahy!) do Kolína, kde se nalézají dvě významná Bílkova díla: socha Mistra Jana Husa a křížová cesta.

Od nádraží jsme se vydali do centra, na hlavní Karlovo náměstí, zde jsme si prohlédli jednak zajímavé historické domy, především z období baroka, jednak jsme si ukázali, kde původně stál Bílkův Hus – bylo to v jihozápadním rohu Karlova náměstí, jak víme z historických snímků.

Poté jsme navštívili zdejší starobylý gotický chrám sv. Bartoloměje na komentovanou prohlídku s průvodcem kolínského muzea. I když chrám je sám o sobě architektonický skvost, nás zajímala především místní křížová cesta, jejímž autorem je František Bílek.

Bílek svoji první křížovou cestu vytvořil společně s Viktorem Foersterem pro kostel sv. Bartoloměje v Pelhřimově (1899-1900), druhou pak zhotovil již zcela samostatně na objednávku Karla Dostála-Lutinova pro jeho farní kostel Povýšení sv. Kříže v Prostějově (1905-6). Zde Bílek plně rozvinul svoji originální vizi křížové cesty s poměrně složitou kompozicí: v ručně řezaných dřevěných rámech s nápisy typickým Bílkovým písmem je umístěn centrální obraz (olejomalba a tempery) představující jednotlivé zastavení. Nad každým obrazem i pod ním jsou umístěny plastické vložky z vypálené hlíny, které meditují o „utrpení nebes“ a „utrpení země“.

Třetí a mnohem více známá než prostějovská křížová cesta je její ve dřevě vyřezávaná replika (motivů na centrálních obrazech), zhotovená z podnětu kolínského děkana Václava Sixty v letech 1910-13 pro chrám sv. Bartoloměje v Kolíně. Již v roce 1911 bylo prvních šest zastavení vystaveno na mezinárodní výstavě moderního křesťanského umění v Paříži a Římě. Mohutné reliéfní desky (100 x 130 cm) z dubového dřeva jsou doplněny vždy kovovým držákem na svíci s motivem dubového listí. Potěšilo nás, že v kostele je na prodej barevná skládačka fotografií této křížové cesty, kterou na objednávku Středočeského kraje vydalo Karmelitánské vydavatelství v roce 2007.

Po obědě jsme se vypravili k Bílkově soše Mistra Jana Husa na nedalekém Husově náměstí, kde se k nám připojili někteří členové místního sboru CČSH a kde nám Yveta Kožíšková udělala komentovanou prohlídku tohoto Bílkova monumentálního díla.

Příležitost realizovat pomník Jana Husa v Kolíně se Bílkovi naskytla

v roce 1909. Tehdy pořádal Vzdělávací sbor pro okres kolínský výstavu Bílkových plastik a kreseb. F. Bílek zde při této příležitosti také pronesl přednášku

O umění v životě a byl neobyčejným zájmem veřejnosti natolik dojat, že již několik týdnů po výstavě se v dopise kolínským zmiňuje o své ochotě vytvořit pro Kolín pomník Mistra Jana Husa.

Impulz byl uchopen a v srpnu 1909 začíná svou činnost Sbor pro postavení Husova pomníku v Kolíně. Jeho úmyslem je odhalit sochu k pětistému výročí Husova upálení. Finanční prostředky na tento účel plynou od vlivných firem, města Kolína, ale i od jednotlivých dárců - přátel umění. Úhrada tvůrci však vázla, o čemž svědčí i to, že poslední splátka honoráře byla Bílkovi zaslána až 6 let po dokončení díla, ačkoliv on musel za materiál a pomocným dělníkům platit hned.

Společná fotografie účastníků v Husově sboru. Foto: Miroslav Šulák.

Více než finanční problémy však Bílka trápilo, že musel zakázce obětovat i část svého uměleckého záměru. Návrhu bylo vyčítáno, že je socha příliš vysoká, že exalticky prohnutá postava Husa bude nestabilní atd., a sochař, pokud nechtěl realizaci ohrozit, musel s velkým sebezapřením námitkám vyhovět, sochu výrazně zmenšit a napřímit.

Náročným úkolem bylo také samotné zhotovení tak velkého pomníku. Bílek si zkraje najal čtyři kameníky, kteří kámen nahrubo opracovali. Když dohodnutou práci končili, byli přesvědčeni, že práce na soše je ještě tolik, že

by byl potřeba celý rok k jejímu dokončení, a žádali mistra o prodloužení zakázky. Bílek však nabízenou (placenou) pomoc odmítl a po odchodu kameníků sám dílo během tří týdnů dokončil. Když uvážíme, že základ sochy obnášel 70 m³ kamene a mistr pracoval na 12 metrů vysokém lešení, je zřejmé, jak heroické dílo to bylo.

Socha byla sice do 5. července 1914 dokončena, ke slavnostnímu odhalení však v důsledku sarajevského atentátu a následných událostí došlo až 20. září t.r. Kupodivu až v roce 1941 se o pomník začala zajímat okupační správa, která vzápětí nařídila sochu rozřezat a odstranit, což se také stalo. Naštěstí ale byly jednotlivé díly pečlivě uschovány (až na jeden) a po válce mohla být socha opět sestavena a umístěna. Nové umístění našla v parku na dnešním Husově náměstí a podle některých narážek můžeme usuzovat, že tvůrci by tato klidná lokalita vyhovovala více než rušné dlážděné Karlovo náměstí.

Výlet jsme zakončili v sousedním Husově sboru, který nám místní laskavě zpřístupnili. Pan farář Mach zahájil setkání promluvou, na kterou F. Kožíšek navázal povídáním o křížových cestách Františka Bílka s prohlídkou jeho grafického cyklu Křížová cesta (spolu s reprodukcemi kolínské křížové cesty). Hostitelé věnovali všem účastníkům krásné barevné fotografie sboru a sochy M. Jana Husa. Za jejich pohostinnost jim ze srdce děkujeme.

F. a Y. Kožíškoví

Drobné zprávy

Díky Michalu Kellnerovi má Společnost F. Bílka **nový design svých webových stránek** (www.spol-fb.cz). Přesvědčte se a mezi novinkami najdete třeba již vloni slibovanou rozšířenou elektronickou verzi mapy „Po stopách F. Bílka na jihu Čech“.

Společnost F. Bílka ve spolupráci s Obcí křesťanů uspořádala další **dvě přednášky z cyklu „Přátelé Františka Bílka“**. Obě byly **věnovány Juliu Zeyerovi** a obě přednesl znalec Zeyerova života Jiří Turoň. První přednáška nesla název „Můj milý Bílečku“ (7. 2. 2019) a druhá „Duchovní cesty Julia Zeyera“ (21. 3. 2019). Posluchači se dozvěděli mnoho nových informací o životě a složité duchovní cestě J. Zeyera, která ho vedla mnoha směry i okultními spolky. V letošním roce by měla vyjít panu Turoňovi monografie o Juliu Zeyerovi.

V sobotu 23. března 2019 se v Jaroměřicích nad Rokytnou konalo několik pořadů, kterými si Společnost Otokara Březiny a Jaroměřice připomněly **90. výročí úmrtí Otokara Březiny**. Akce začala dopoledne pietním aktem u básníkovy hrobu. Následně byl v muzeu představen sborník „Otokar Březina 2018“ a kniha „Březinova cesta“ od G. Kopcové a M. Pelikána a zahájena výstava „Březinova stezka čaruje“ spisovatelky a výtvarnice Gabriely Kopcové. Po poledni se konala výroční členská schůze SOB a den byl uzavřen literárně-hudebním pásmem z díla O. Březiny a jeho přátel.

V pátek 26. dubna 2019 zorganizovala Církev čs. husitská v Praze 6 **večer nazvaný MYSTICKÝ TVŮRCE FRANTIŠEK BÍLEK A JEHO RODINA**. Na program byla přednáška Martina Jindry, promluva duchovního na téma „O pevnosti postojů“, duchovní hudba a pohoštění přítomných.

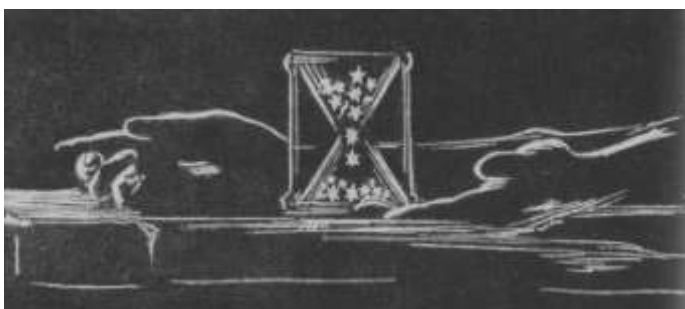
Výtvarník Pavel Hlavatý, člen SFB, obdržel vloni nově zavedenou cenu „Exlibrista roku 2018“. V letošním roce by měl obdržet v Polsku, kde často vystavuje, Cenu ministerstva kultury.

Vlivem zubu času a povětrnostních podmínek se koncem ledna 2019 **odlomila paže Bílkovy monumentální sochy Modlitba nad hroby**, která vévodí chýnovskému hřbitovu. Město Chýnov, které je vlastníkem sochy, nyní řeší její opravu.

*Květinami a svíčkami obsypaný hrob Jana Palacha dne 19. ledna 2019.
Foto: F. Kožíšek.*

NEPRODEJNÉ

Pro své členy a příznivce vydává Společnost Františka Bílka v Praze

www.spol-fb.cz

Kontakt: Alena M. Kubíčková, Křivenická 413/16, 18100 Praha 8

ISSN: 2464-5516

Vydáno v nákladu 100 ks

Redakční rada: František Kožíšek, Michal Kellner, Yveta Kožíšková

Jazyková korektura: Yveta Kožíšková

Administrace: Michal Kellner, Nad Budánkami II. 12, 150 00 Praha 5

Příspěvky do Zpráv posílejte na: spolecnost.frantiska.bilka@gmail.com